

ZEYTİNBURNU KÜLTÜR GEZİSİ

MERKEZEFENDİ

GELENEKSEL TIP FESTİVALİ 20

15-22 HAZİRAN 2019

zeytinburnu.istanbul | 444 1984

Sayın Misafirlerimiz
Zeytinburnu Belediyesi
“Zeytinburnu Kültür Gezisi”ne
HOŞ GELDİNİZ

GEZİ PROGRAMI

- 14:05 Surlar
14:10 Tarihi Mezarlıklar
14:20 Askeri Hastane (Belediye Başkanlık Binası)
14:30 Kazlıçeşme
14:40 Erikli Baba Tekkesi
15:00 Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi
15:20 Balıklı Rum Vakfı Hastanesi
15:40 Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi
16:00 Seyyid Nizam Camii ve Tekkesi
16:15 Balıklı Kilisesi ve Ayazması
16:30 Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi
16:50 Yenikapı Mevlevihanesi
17:10 Panorama 1453 Tarih Müzesi
17:40 Takkeci İbrahim Ağa Camii
18:00 Merkez Efendi Külliyesi

Hareket Yeri : Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali Alanı
Hareket Saati : 14.00
Dönüş Yeri : Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali Alanı
Dönüş Saati : 18.00

Kıymetli hemşehrilerim,

Bütün büyük düşünürler, ilim ve irfan ehli, kendilerini takip edenlere asırlar boyu hep aynı öğüdü vermişlerdir. Bu öğüt, kâh Antik Yunan'da dünyanın ortası olduğu varsayılan Delfi Tapınağı'nın girişinde kâh "Türkçe'nin süt dişi" Yunus Emre'nin dizelerinde boy gösterir: "Kendini Bil". Peki nedir kendini bilmek? İnsan kendini bilmek için ne yapmalıdır?

Elbette kendi içine ve kendi evine doğru yolculuklar yapmakla başlar bu büyük yolculuk. Kendi evine, kendi evinde yapılan her yolculuk kendini bilmeyi gerektirir. Böylece başka yolculuklar için nefesimiz güçlenmiş olur.

Tam 20 yıldır devam eden kültür gezilerimizin en önemli amaçlarından birisi de işte bu öğüde uyma çabasıdır. Büyük güzel evimiz Zeytinburnu'nu tanımak, onun hazinelerinden, tarihinden, kültür varlıklarından haberdar olmak, bizler için pekâlâ bir kendini bilme gayretidir. Erikli Baba Tekkesi'ni görmeden, Surp Pırgıç Ermeni Hastanesi'nden haberdar olmadan, Yenikapı Mevlevihanesi'nin, Balıklı Kilisesi ve Ayazması'nın, Takkeci İbrahim Ağa Camii'nin havasını teneffüs etmeden nasıl Zeytinburnulu olmaktan bahsedebiliriz? Panorama 1453 Tarih Müzesi'ni gezmeden Zeytinburnu'nda ve elbette İstanbul'da mukim olmaktan nasıl bahsedebiliriz? En önemlisi de gençlerimize, çocuklarımıza bu bilinci nasıl aktarabiliriz?

Artık köklü bir gelenek halini almış kültür gezilerimizi bu yıl da sizlerle gerçekleştiriyor olmaktan ziyadesiyle memnunuz. İlçemizde yaşayan siz değerli dostlarımızın, bizimle aynı topraklarda yaşamış değerli büyüklerimizin ruhlarına ve onların bizlere emanet ettikleri kültürel miraslarımıza yapacağı bu seyahatlerin bütün olumlu anlamlarıyla bir yolculuğa dönüşmesini umar, saygılarımı sunarım.

Ömer Arısoy

Zeytinburnu Belediye Başkanı

SURLAR

İmparator II.Theodosius zamanında M.S. 412-413'te inşa edilen İstanbul'un kara surları gerek uzunluğu, gerekse yapılış özellikleri açısından bugün dünyada ender örneği kalmış görkemli bir savunma sistemidir.

Üç savunma hattından oluşan ve aşılmaz olarak nitelenen bu sistem 1453 yılında Fatih'in dehası ile Osmanlı ordusunun gücüne boyun eğmiş ve İstanbul'un fetih tarihi, bir çağın başlangıcı olmuştur.

1980'lerin başında UNESCO tarafından "Dünya Mimari Mirası" listesine alınan surların Osmanlı döneminde de deprem ya da çeşitli nedenlerle yıkılan yerlerinin titizlikle onarıldığını görmekteyiz.

• Mermer Kule'den Yedikule'ye

Marmara Surları'nın kara surları ile birleştiği kesimde yer alan Mermer Kule, surların ilginç kulelerinden birisidir. Dalgalara karşı mahmuzlu olarak yapılmış olan bu kule, adını duvar örgüsünün büyük bölümünün mermer bloklardan oluşmasından alır. Çevresi bugün toprakla doldurularak park hâline getirilmiş ve kısmen onarılmıştır.

• Yedikule ve Altınkapı

Fransa için Bastille, İngiltere için Londra Kulesi ne ise Osmanlı tarihi açısından da Yedikule odur. İstanbul'un alınmasından sonra, 1457-58 kışında ana sur bedeni üzerinde eklemelerle Fatih tarafından yaptırılan Yedikule Hisarı, bir eşkenar beşgeni andırır. Beşgenin tabanında Bizans döneminin ünlü Altınkapısı (Porta Aurea) yer alır. Klasik Roma üslubunda ve üç kemerli bir zafer takı şeklindeki bu kapı iki yanında mermer bloklarla kaplı ikiz kulelerle korunmaktadır. Seferden dönen muzaffer imparatorlar ve komutanlar şehre kemer ve cephesi altın yaldızlarla süslenmiş bu kapıdan girerlermiş.

• Yedikule'den Belgrat Kapısı'na

Yedikule Kapısı'nın iç tarafındaki kemerin üzerinde Bizans dönemine ait çift başlı kartal kabartması bulunmaktadır. Yedikule Kapısı'ndan Belgrat Kapısı'na kadar 11 burç sıralanır.

Belgrat Kapısı (Pyle tou Ksylokerkou), bugünkü adını Kanuni'nin 1521 Belgrat Seferi'nden sonra yanında getirdiği esnafı buraya yerleştirmesinden almıştır. Onarım çalışmaları sırasında büyük ölçüde yeniden ayağa kaldırılmıştır. Eski İstanbul yaşantısında ayrı bir yeri olan bostanların yaşayan örnekleri bu kesimde geleneksel üretimlerini sürdürmektedir.

• Belgrat Kapısı'ndan Silivri Kapı'ya

Oldukça iyi durumdaki 13 burç ve sur bedeninin bulunduğu bu kesimde de III. Leon, V. Constantin ve VII. Jeon Paleologos'un onarımlarına ait kitabeler, ikinci askeri kapı, 8 ve 9. burçlar arasında yer alır.

Kuzey burcunda Bryennius Leontari'nin kitabeleri yer alan Silivri Kapı'nın (Pyletes Pigis) 1998 yılındaki onarım çalışmaları sırasında Bizans dönemine ait ilginç bir aile mezarı (Hipoze) bulunmuştur.

• **Silivri Kapısı'ndan Mevlevihane Kapısı'na**

Bu bölge esaslı bir şekilde onarım görmüştür. 4. ile 5. burcun arasında, Sigma Kapısı olarak adlandırılan 3. askeri kapı yer alır. Bu sur kesiminde de 4 tane Bizans kitabesi yer almaktadır.

Bugünkü adını 16. yüzyılda kapının yakınında kurulan Mevlevi dervişlerine ait tekmeden almıştır. Mevlanakapı da büyük ölçüde onarım görmüştür.

Mevlevihane Kapısı ile Topkapı arasında yer alan 15 burç kısmen iyi durumdadır. 11. ile 13. burçların arasındaki bölüm Millet Caddesi'nin açılması sırasında yıkılmıştır.

Bizans devrinde “Pyle ton Hagion Romanou” adını taşıyan Topkapı, bugünkü adını Fatih Sultan Mehmet'in fetih sırasında buraya yerleştirdiği en büyük toptan almıştır.

• **Topkapı'dan Sulukule Kapısı'na**

Bayrampaşa Deresi (eski ismiyle Lycus Deresi) vadisini aşan bu sur kesimi, kara surlarının en zayıf bölümüdür. Bu yüzden de fetih sırasında yoğun topçu ateşi görmüştür. Ulubatlı Hasan da zafer sancağını surların bu kesimine dikmiştir. Vatan Caddesi'nin açılması sırasında bir bölümü tahrip olmuştur.

Edirnekapı yakınlarındaki kısmen sağlam bölümünde Sulukule Kapısı (Pempton) bulunmaktadır.

ANIT MEZARLAR

Zeytinburnu ilçesinde mezarlıklar ve oluşturdukları yeşil alanlar geniş bir alana yayılmıştır. Çeşitli dinlere ait mezarlıklar mevcuttur. Bu mezarlıklarda devrin özelliklerini gösteren çok sayıda sahipsiz ya da kaybolmuş şahıslara ait mezar taşları bulunmaktadır.

Zeytinburnu mezarlıkları İstanbul'un fethinden bu yana gömüye açıktır. En eskisi Topkapı Mezarlığı olarak tarihe geçmiştir. II. Mehmet dönemine ait olduğu kabul edilir.

Topkapı'da ise 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal ile Adnan Menderes, Hasan Polatkan ve Fatih Rüştü Zorlu'nun anıt mezarları bulunmaktadır. Kazlıçeşme'de ise Yedi Şehitler Mezarı vardır.

ASKERİ HASTANE (BELEDİYE BAŞKANLIK BİNASI)

Açılış tarihi bilinmemekle beraber III. Selim döneminde hizmete girdiği sanılmaktadır. Kimi kaynaklar hastanenin II. Mahmut döneminde Tophane-i Amire'ye bağlı olarak Cebehane Hastanesi adıyla faaliyetini sürdürdüğünü ileri sürer.

Cebahane Hastanesi hakkında ulaşılan en eski arşiv belgesi 1828 tarihini taşır. 1831 yılında Mühimmat-ı Harbiye (Askeriye) Hastanesi adını alır.

Hastane binası eskiden Tophane Müşiri Halil Paşa'nın eviydi. Paşa müşirliğe yükselip Tophane'nin başına geçince evi hastaneye dönüştürdü. 1847'de Halil Paşa tarafından, ihtiyacı karşılayabilecek yeni bir bina yaptırılmıştır. Adı da "Zeytinburnu Asker Hastanesi"ne çevrilmiştir. Zamanla ihtiyaçları karşılayamayan hastane binası II. Abdülhamit tarafından 1893'de yıktırılıp, yerine yenisi yaptırılmıştır.

Balkan ve 1. Dünya Savaşı sırasında da faal olan hastane, mütareke yıllarında (1920) İstanbul Hükümeti tarafından kapatılır ve Cumhuriyet döneminde çeşitli hizmetler için kullanılır. Hastane 1935 yılında yeniden faaliyete geçer. Ordu Sağlık Başkanı Galip Göker Paşa'nın, barış döneminde İstanbul'a üç askeri hastanenin yeterli olduğunu ileri sürmesi nedeniyle yurt yapılmak üzere 1956 yılında lağvedilir.

Hastane binası restore edilmiş olup, bugün Zeytinburnu Belediye Başkanlığı olarak hizmet vermektedir.

KAZLIÇEŞME

Kazlıçeşme, doğuda Yedikule Hisarı ve Bizans surlarından başlayarak, batıda Zeytinburnu İstasyonu ile Zeytinburnu Belediye binası arasında kalan, kuzeyinde Sirkeci - Halkalı demiryolunun geçtiği, güneyde Sahilyolu ve Marmara Denizi ile çevrili bulunan, Zeytinburnu ilçesine bağlı, takriben 170. 000 metrekare alana sahip bir bölgedir.

Bizans surlarına bitişik olması ve hatta Bizanslılar tarafından kullanılan bir bölge olması, tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahip olduğunu gösterir. İstanbul'un fethinin ardından bu bölgedeki surların köşelerden oluşan yapısına Türk mimari yapısına uygun üç adet büyük ve yuvarlak karakterlerde kule ilave edilmiş ve toplam kule sayısı yediye çıkarılmış, böylelikle surlar Yedikule Hisarı adıyla tarihe kaydedilmiştir. Fatih Sultan Mehmet, bu kulelerden en büyüğünü savaşlarda ele geçen ganimetleri

ve devletin hazinesini muhafaza etmek amaçlı kullanmıştır.

Bununla birlikte, padişah fermanı ile, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde oldukça dağınık durumda bulunan debbağhanelerin savaşta kullanılmak üzere temin ettiği gön, meşin, sahtiyat gibi deri ürünlerini daha kolay ve bir arada sağlayabilmek için, Kazlıçeşme'de 360 adet debbağhane inşa edilmesine karar verilmiştir.

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde Kazlıçeşme ile ilgili önemli bilgiler vardır. Evliya Çelebi'ye göre, Bizans devrinde veba hastalığı olan yerlerden gelenler Yedikule'de yedi gün kalmadan İstanbul'a girmemeleri için, buraya (Nazarta-Karantina) getirilirlerdi. Fetihden sonra Fatih Sultan Mehmet bütün debbağları bu bölgeye yerleştirmiştir. Burası deniz kenarına imar görmüş bir kasabadır. Bir camii, 7 mescidi, 3 tekkesi vardır. 300 adet debbağ dükkanı, 50 adet tutkalcı atölyesi deniz kenarında da 70 kişilik iş yeri vardır.

Bu kasabanın dışında hayat kaynağı bir çeşmenin kemeri altında, dört köşe beyaz bir mermer üzerine, bir mermer ustası tarafından öyle bir kaz resmi yapılmıştır ki, sözle anlatılması imkansızdır. Gören canlı sanır. Bu sebeple o çeşme "Kazlıçeşme" adı ile meşhurdur.

ERİKLİ BABA TEKKESİ

Kazlıçeşme Mahallesi'nde, Zakırbaşı Sokağı'nda mahalleye adını veren çeşmenin arkasında yer almaktadır. Bektaşiliğe bağlı bu tekkenin kuruluşuna ilişkin veriler daha ziyade menkıbe veya rivayet

düzeyindedir. Tekkenin avlusunda "Eryek Baba" yada "Erikli Baba" olarak adlandırılan bir velinin kabri bulunmakta, söz konusu şahsın fetih savaşına katıldığı ve fetihten sonra bu mekide tekkesini kurduğu nakledilmektedir. Tekkenin bahçesinde bulunan Bizans dönemine ait mimari parçalar ve özellikle iki adet ikonostasis sütunu parçası, burada daha önce manastır, kilise türünden bir dini tesisin yer aldığını düşündürmekte ve tekkenin fetihten hemen sonra kurulma ihtimalini güçlendirmektedir. Hayatı ve kişiliği hakkında pek bir şey bilinmeyen, mezarında yalnızca iki devşirme sütununun görüldüğü bu kişinin, fetih ve kolonizasyon faaliyetlerine katılan, Ahi, Kalenderî ve Abdalan zümrelerinden birine mensup gazi dervişlerden olduğu, daha sonra hatırasına ve tekkesine Bektaşilerin sahip çıktıkları düşünülebilir.

Vaka-i Hayriye'de kapatılan ve muhtemelen yıktırılan tekke Mehmed Perişan (ö. 1866) tarafından tekrar faaliyete geçirilmiş ve tekkelerin kapatılmasına (1952) kadar faaliyetini sürdürmüştür. Cumhuriyet döneminde konut olarak kullanılan ve bakımsız kalan tekke binalarının bir kısmı ortadan kalkmış, geriye kalan iki katlı ana binası ise yarı yıkık durumda 1990'lara gelebilmiştir. "Erikli Baba Türbe ve Tekkesi'ni Koruma, Yaşatma ve Kültür Dayanışma Derneği" tarafından aslına uygun bir şekilde yeniden inşa ettirilmiş bulunan yapı, kültür faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır.

SURP PIRGIÇ ERMENİ HASTANESİ

Narlıkapı ve Beyoğlu Hastaneleri'nin Ermeni cemaatin gereksinimini karşılayabilmekten uzak kalması sonucu Harutyun Amira Bezciyan'ın önerisiyle hastanenin, Yedikule - Kazlıçeşme arasında bulunan ve Leblebicioğlu Bostanı olarak anılan sebze bahçesinde inşa edilmesine karar verilir.

II. Mahmut, Ermeni Patriği'nin ricası üzerine hastanenin inşaatına izin verir. Surp Pırgıç Kilisesi de içinde olan hastane binasının tamamı, çok hızlı bir şekilde ahşap olarak inşa edilir. Yapının mimarları ise Amira Balyan ve Hovannes Amira Serveryan'dır.

Mikael Amira Pişmişyan 1778'de hastanenin sorumluluğunu devralır, iç düzenlemeler ve ilave bölümler yapar. Veba salgınının yayılmaya başlaması sonucu ana binaya yürüyerek 5 dakika uzaklıktaki İskender Çelebi deneni yerde Boğos Bey Dadyan'ın katkılarıyla vebahâne inşa edilmeye başlanır. Bu bölüm ahşaptır ve mihrabı Surp Habgoba Hayrabet adına şifalı hastalar için kutsanır. Surp Pırgıç Hastanesi'nin resmi açılışı, 31 Mayıs 1834'te Hampartsum günü gerçekleşir. Açılışı Patrik Der Stepanos Ağavni Sırpazan yapar. Narlıkapı ve Beyoğlu Hastaneleri'nde korunan hastalar ve yaşlılar bu binaya taşınır. Hastane ilk açıldığında toplam hasta sayısı 350'yi bulmaktadır.

Hastanenin ilk Nezaret-i Mütevellisi (Yönetim Kurulu Başkanı) Mikayel Amira Pişmişyan tarafından hastane bünyesine bir mum imalathanesi kurulur.

Kudüs de dahil olmak üzere bütün Ermeni Apostolik Kiliseleri'nin mumları buradan gönderilir. Zamanla mumhane, hastanenin en büyük gelir kaynağına dönüşür.

Samatya'daki büyük yangından sonra (1845) Surp Pırgıç'ın yoksul ve yetimlerinin sayısı çoğalır. Surp Pırgıç, Türkiye Ermenileri'ne sadece hastane olmaktan öte pek çok hizmet sağlamış, aynı zamanda ihtiyarhane, asabiye,

tımarhane, kız ve erkek yetimhanesi, okul, ruhâni eğitim gibi işlevler üstlenmiştir. Yetimhanedeki öğrencilere vakfın mumhanesinde, basımevinde, bostan ve ahırlarda teorik ve pratik çeşitli eğitimler verilmiştir.

Tamamı ahşap olan ve zamanla yaşlanan Surp Pırgıç binası sürekli tamirata ihtiyaç duymakta, bu açıdan hastane yönetimlerine maddi külfet getirmektedir. Mikayel Hagopyan, toplumun ilgisini kuruma yönlendirmek ve kamuoyu yaratmak için Arevelk Gazetesi'nin başyazarı Püzant Keçyan ile ortaklaşa "Surp Pırgıç Ermeni Hastanesi Tarihi" kitabını yayımlar (1887).

Surp Pırgıç'ın mimari yönden daha sağlam ve büyük olan yeni binaları Mimar Bedros Nemtse önderliğinde inşa edilir. Binalar 1889-1891 yılları arasında tamamlanır. Bunlar Hintliyan (Akliye) ve Altıparmak (İhtiyarhane) binalarıdır. Bu binalar günümüzde banyo, mutfak, giyimhane olarak hâlen kullanılmaktadır. Surp Pırgıç, 28 Haziran 1894'te meydana gelen depremde zarar görür, yapılan yardımlarla hastane onarılır.

1891'de iç hastalıkları, hariciye ve asabiye, 1896'da hemşirelik, 1904'te genel cerrahi, 1905'te göz ve kulak-burun-boğaz, 1906'da eczane, 1913'te biyoloji, 1919'da deri hastalıkları klinikleri ve başhekimlikleri kuruldu. 1894'te vakıf bünyesinde ilk hukuk okulu kuruldu, hemen ardından kira ve gelir komisyonu eklendi. Ardından hastaneye yardım kuruluşları oluşturuldu ve bunlar yurt dışında da uzantı buldu. İlk yurtdışı Surp Pırgıç yardım kuruluşu 1920'de Boston'da, daha sonra Los Angeles, Detroit, San Francisco, Oakland, Lolans, Cleveland, Ohio, Kahire, İskenderiye'de hayat buldu. Yurtdışından en büyük yardımı toplayan New York, hastanenin kuruluşunun 150. yıldönümünde yayımladığı bir kitap ile kurumun tarihçesini özetledi.

Badrik Gülbenkyan'ın başkanlığı döneminde hastane batı standartlarını yakaladı, günün gereksinimlerini karşılayacak konuma geldi. Surp Hagop Kilisesi ve Akliye yenilendi, yetimhane koşulları iyileştirildi, buraya gelir getirecek dükkanlar ilave edildi.

Surp Pırgıç kompleksinin en önemli kısmı olan hastane, Mimar Kevork Aslanyan'ın projesiyle 3 bölümden oluşan bir yapı olarak 1906'da yenilendi. Bu üç bölüm, Havannes ve Mikayel Hagopyan, Serovpe ve Sarkis Gülbenkyan, Apik ve Mateos Uncuyan adlarıyla anılmakta ve kendi özgün yapı stilleri ile daha eski diğer iki yapıdan ayırt edilmektedir.

BALIKLI RUM VAKFI HASTANESİ

Balıklı Rum Vakfı Hastanesi'nin temelinde Osmanlılar zamanında Rum Ortadoks Cemaati'ne sağlık hizmeti vermek amacıyla kurulan birkaç hastane yatar.

1794 yılında; Eğrikapı, Beyoğlu ve Büyükkada'daki üç hastane, 1753'te Yedikule, Küçük Balıklı'daki Rum Cemaati'nin İstanbul'un fethinden sonra açtığı ilk hastaneyle birleşti. III. Selim'in fermanıyla yasal bir statü kazanıp 1794'te kurulan ortak bir fona ve 1793 yangınında kül olduktan sonra yeniden inşa edilen Yedikule'deki hastaneye bağlanan bu sağlık organizasyonu, "Ulusal Hayırseverlik Kurumları" adını aldı. 1925 yılına kadar Rum Cemaati'nde "Valukli Hastanesi" diye anılan hastaneye bu tarihten sonra resmen Balıklı Rum Hastanesi ismi verildi.

Osmanlı Devleti'nin resmi yazışmalarında hastanenin adı genellikle, "Yedikule Haricindeki Rum İspitalyası", "Rum Milleti Hastanesi", "Rum Cemaati İspitalyası", "Balıklı'daki Rum İspitalyası" olarak geçer.

Rum Cemaati'nin; Yedikule (Heptapyrgio) yakınlarında yaptığı bu hastane, Altın Kapı/Yaldızlı Kapı (Porte Doree), Yedikule Kapısı'ndan birkaç adım ötedeydi.

Hastane, 1837 yılındaki veba salgını sırasında vebalı hastalara baktığı için, ana yoldan daha uzak bir yere taşınmasına karar verildi ve iki yıl sonra eski yerinden 200 metre uzakta yapılan yeni binada hizmete girdi. Yeni hastanenin binası taştan, günümüze kadar ulaşan küçük kilisesi ise mermerden yapılmıştır.

Bugün hastanenin; dahiliye, hariciye, genel cerrahi, ruh ve sinir hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum kontrolü, üroloji, ortopedi, kulak-burun-boğaz, çocuk sağlığı ve hastalıkları servislerinde 450 yatağı vardır. Ayrıca 200 yataklı huzurevinde hasta ve sağlıklı yaşlılara bakılmaktadır. Din ve ırk ayrımı gözetilmeden hasta kabul edilmekte olup toplam 650 yatağın 585'i parasız tedavi görebileceklere ayrılmıştır. Araç ve gereçleri sürekli yenilenen hastanedeki ruh ve sinir hastalıkları servisi, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nden sonra İstanbul'daki en büyük servistir.

“Zeytinburnu Kültür Vadisi Projesi”nin güney bölgesinde yer alan Balıklı Rum Hastanesi'nin verdiği hizmeti genişletmek amacıyla gereksinim duyduğu ek hizmet binası, “Kültür Vadisi Projesi” kapsamında inşa edilecektir.

“Kültür Vadisi Projesi”nin hastane, okul, spor salonu gibi donatıları ile zengin alanı olan güney bölgesinde yapılacak olan bu bina ile daha fazla kişinin sağlık hizmetinden yararlanması planlanıyor. Hastanenin ek bina projesi hazırlanmış olup Koruma Kurulu'ndan onayı alınmıştır.

Uygulamasına başlanacak olan projenin bu yıl içinde hizmete girmesi ve daha fazla sayıda hastanın derdine deva olması sağlanacaktır.

YEDİKULE GÖĞÜS HASTALIKLARI HASTANESİ

Kazlıçeşme Mahallesi Belgratkapı Caddesi üzerinde bulunan hastanenin alt yapısı mimari kültürel mirasımıza örnek teşkil etmektedir.

Balıkli Rum Vakfı mülkiyetinde bulunan hasta-

ne 1950 yılından itibaren yeni yolun geçmesiyle Balıklı Rum Hastanesi'nden ayrılmıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından kiralanan hastane Yedikule Verem Hastanesi olarak hizmet vermiş ve 1980 yılında hastane bünyesinde Göğüs Cerrahi Merkezi'nin kurulmasıyla adı, Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi ve Göğüs Cerrahi Merkezi olmuştur.

Ancak teknolojik gelişmelerle birlikte ihtisas hastanesinin mevcut yapıları yetersiz kalmıştır. Bu amaçla Zeytinburnu Kültür Vadisi Projesi kapsamında tasarlanan ek bina projesi, Koruma Kurulu tarafından onaylanmış ve uygulama projesine başlanmıştır.

Şu an, Balıklı Rum Vakfı'na ait tarihi mimari özelliği olan tesisler ve hazineye ait olan parsel üzerinde ek binalarla takriben 60 dönümlük bir alan içinde 14 ayrı servis ve hizmet binasında faaliyette bulunmaktadır.

510 standart yatak kapasiteli hastanede, dahiliye, cerrahi ve çocuk göğüs hastalıkları dallarında yılda 6.000 civarında yatarak, poliklinik düzeyinde ise 50.000'in üzerinde hasta tedavi edilmektedir.

SEYYİD NİZAM CAMİİ VE TEKKESİ

Kuzeyinde ve batısında imalat atölyeleri, güneyinde konut, doğusunda mezarlık alanları olan Seyyid Nizam Camii ve Tekkesi, Seyitnizam Caddesi üzerinde bulunmaktadır.

1525 - 1550 yılları arasında Nakşibendi

tarikati şeyhlerinden, Seyyid Nizameddin Efendi tarafından kurulan Seyyid Nizam Tekkesi'ne 1872 yılında türbe tevhidhane binası ile tekke şeyhlerinin kalabilmeleri için iki katlı ahşap bina inşa edilmiştir.

1974 yılında giriş duvarları yenilenmiş olan eserin avlusuna 1980 yılında bir şadırvan eklenmiş ve son yıllarda 2 katlı betonarme bir ek yapı da caminin kuzey duvarı boyunca inşa edilmiştir.

Seyyid Nizam Camii ve Tekkesi'nin geçirdiği süreçler tam olarak bilinmemekle birlikte 19. yüzyılın ilk yarısına ait tekke listelerinde adı geçmediği için bu dönemde herhangi bir sebepten ortadan kalktığı düşünülmektedir. 1872'de Harem-i Hümayun Başkatibesi Rayetşan Kalfa'nın kızı Ebrunigar Kalfa tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. Cumhuriyet döneminde tekkelerin kapatılmasından sonra cami olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Ziyaretçisi bol olan Seyyid Nizam Tekkesi'nin avlusuna günümüzde yeni bir camii inşa edilerek çevre düzenlemesi ile birlikte Kültür Vadisi Projesi'nin önemli odaklarından biri haline dönüşmüştür.

BALIKLI AYAZMASI VE KİLİSESİ

İstanbul'un en tanınmış ayazmalarından biri olan Balıklı Ayazması, Zoodokhos Peges, "Hayat veren kaynak" ya da "Yaşam bağışlayan kaynak" anlamına gelir. Silivrikapı dışında, Merkezefendi ve Silivrikapı mezarlıkları arasında, Kozlu-Ayazma yolu üzerinde Balıklı dini kompleksinin içinde bulunmaktadır.

Ayazma Panagia Kilisesi'nin yanında bulunur. Şehrin dışında yer alan bu bölge, kilise ve ayazma yapıldıktan sonra önem kazanmıştır.

1422'de kenti kuşatan II. Murat, karargahını bu bölgede kurmuştur. 18. yüzyıldan sonra havuzundaki balıklardan dolayı Müslümanlar burayı "Balıklı Ayazma" olarak isimlendirmiş ve o günden günümüze dek gerçek adı unutulmuş bu adla anılmıştır.

Kilisenin tarihi hemen bitişiğindeki Balıklı Ayazması ile benzerlik gösterir. Kuruluş nedeni, Balıklı Ayazması ile aynıdır.

İmparator Leon (457-474) tarafından yaptırılan Panagia Kilisesi, I. Iustinianus (527-565) tarafından genişletilmiştir. Kilise ve kutsal su, imparator ve eşi Theodora döneminde sağlık merkezi olarak kullanılmıştır.

Balıklı Ayazması ve Kilisesi (Panagia Pege) çeşitli dönemlerde tahrip edilmiş ve çeşitli onarımlar görek günümüze kadar gelmiştir.

ZEYTİNBURNU TIBBİ BİTKİLER BAHÇESİ

2005 yılında Merkezefendi Mahallesi'nde 14 dönümlük alanda kurulan Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi, Türkiye'nin ilk tıbbi bitki bahçesidir. Zeytinburnu Belediyesi ile Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği'nin yürüttükleri projede, ekili ve etiketli tıbbi bitki sayısı 600'ü aşmıştır. Her gün ziyarette açık olan bahçede bir sera, herbarium (kurutulmuş bitki koleksiyonu), tohum bankası, bitki laboratuvarı ve bitki kurutma birimi bulunmaktadır.

Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi Projesi'nin hedefleri, tıbbi bitkileri araştırmak, üretmek, tanıtmak, etkin ve güvenli kullanımlarını teşvik etmek, tıbbi bitki çeşitliliğinin korunup geliştirilmesine katkıda bulunmak, eğitim programları için çalışma alanı ve materyal sağlamak, uzmanlaşma çalışmalarını desteklemektir. Türkiye ve dünyadaki botanik bahçeleri, herbaryumlar ve tohum bankalarıyla bilgi ve bitki alışverişi yaparak tıbbi floradan faydalanılması konusundaki çalışmalara zemin oluşturmaktır.

Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi'nde yer alan Sağlık Araştırma Merkezi tıbbî gelişimlerinin etkisini ortaya koymak, doğal ve kültürel sağlık mirasımızı değerlendirmek ve alternatif sağlık çözümleri sunmak üzere disiplinler arası araştırmalara öncülük edecek, ihtisas kütüphanesi yayınları, kursları, atölye çalışmaları ile bir referans ve danışma merkezi olmuştur.

Tıbbi Bitkiler Bahçesi, Merkezefendi Geleneksel Tıp Festivali'nde de etkin rol almaktadır.

YENİKAPI MEVLEVİHANESİ

Mevlevihane Caddesi üzerinde bulunan ve Mevleviliğin İstanbul'daki merkezi sayılan yapı, tam teşekküllü bir külliye niteliği taşımaktadır.

Osmanlı dönemi mimari tarzını yansıtan Yenikapı Mevlevihanesi, 1598'de

Yeniçeri Başhalifesi Malkoç Mehmet Efendi tarafından inşa ettirilmiştir. İnşa edildiği tarihten sonra 1754 ve 1774'te iki defa tamir edilmiş, 1816'da semâhane yıkılıp yeniden yapılmıştır.

1837'de II. Mahmut dergâhın bütün yapılarını yenilemiştir. 1845'te Abdülmecit tarafından tadilat yaptırılmış olan eser, 1821 yılından sonra bir musiki konservatuvarına dönüşmüştür. 1850 yılında dönemin Maliye Nâzırı Abdurrahman Nazif Paşa, kütüphane ve kendi türbesini yaptırmıştır. 1906'da çıkan yangın sonrasında hasar gören yapı Sultan Reşat tarafından yenilenmiştir.

1961 yılında çıkan yangın sonucunda semâhane ve şerbethâne tamamen yanmış, 1995'te çıkan yangın ise binayı önemli şekilde harap etmiş, mescit olarak kullanılan kubbeli kısmı da metruk vaziyette kalmıştır.

Giriş kapısı Osmanlı döneminin tüm mimari özelliklerini gösteren Yenikapı Mevlevihanesi'ne hünkâr kapısından girdiğimizde sol tarafta tekke haziresi vardır. Geniş avluyu saran derviş odaları bulunan Mevlevihane'nin restorasyonu Kültür Vadisi Projesi ile tamamlanmıştır.

TAKKECİ İBRAHİM AĞA

Takkeci İbrahim Ağa Camii olarak da bilinir. Zeytinburnu ilçesinin Maltepe Mahallesi sınırları içinde, eski Edirne yolu üzerindedir.

Cami, kitabesinde yazılı olduğu gibi İbrahim Çavuş tarafından 1591-1592 tarihinde yapılmıştır. Caminin yanında mektep ve sebil de bulunmaktadır. Cami, Halveti Tekkesi olarak kullanılmıştır. Üç kapılı geniş bir avlu içinde yer alan cami, 1.15 metre kalınlığında kesme taş ve iki sıra tuğla ile yapılmıştır.

Takkeci Camii'nin olduğu yer Topkapı'daki ilk yerleşmenin olduğu alandır. Ancak yeni yolların açılmasıyla yerleşim alanlarından uzaklaşmış ve şu anda Topkapı Kent Parkı'nın kuzeyinde kalmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından 2008 yılında restorasyonu tamamlanmıştır.

PANORAMA 1453 TARİH MÜZESİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan ve 31 Ocak 2009'da açılışı gerçekleştirilen Panorama 1453 Tarih Müzesi çok sayıda misafire fetih heyecanını yaşatmaktadır.

Kuşatmanın geçtiği Topkapı-Edirnekapi surlarının karşısında bulunmasıyla da İstanbul'un tarihe açılan kapısı olan fetih müzesi, Kültür A.Ş. tarafından işletilmektedir.

Topkapı, İstanbul kuşatmasının en çetin geçtiği, aşılmaz denilen surların aşıldığı, kutlu askerlerin bekledikleri günün yaşandığı yer... İstanbul'un fethine açılan kapısı. Burada İstanbul'un fethine yeniden tanık olacak ve kente giriliş anını neredeyse aynen yaşayacaksınız. Macar topçu ustası Urban'ın döktüğü toplara dokunun Kostantinopolis'in surlarına doğru onların patlamalarına şahit olacaksınız. Sultan II. Mehmet'in binlerce askerinin tekbir seslerini ve Mehter Marşı'nı duyup, belki de eşlik edeceksiniz.

Burası 14 yıl önce Topkapı'daki Trakya Otogarı'nın olduğu, bugün ise "Topkapı Kültür Parkı"nın bulunduğu yer. Solunuza bakınca Edirnekapi'daki surları, karşıya bakınca Topkapı surlarını yani Kostantinopolis'e ilk Türk askerinin

girdiği kapıyı ve sağınıza dönünce de Silivrikapı'daki surları görürsünüz. İşte Sultan II. Mehmet'in "Fatih" ünvanını alışına şahit olacağınız ve İstanbul'un fethini yaşayacağınız yer tam da burası.

Panorama'nın kalbi olan resim, 38 metre çaplı bir yarım küre üzerine yapılmıştır. Yarım kürenin iç yüzeyini kaplayan resim, 2.350 m²

olup, resimle ziyaretçi platformu arasındaki 650 m²'lik 3 boyutlu objeler platformuyla birlikte, toplam 3.000 m²'lik dev bir büyüklüğe ulaşmakta ve ziyaretçiyi her yönden kuşatmaktadır.

Müzenin, panoramik resim ile ilgili çalışmalarına 2005 yılında başlanmış, 2008 yılında tamamlanmıştır. Bu çalışma 8 sanatçı tarafından yapılmıştır. Resimde 10.000 figür çizimi vardır. Surlardaki yıkılmış bölgeler ve bu bölgelerin büyüklükleri, İstanbul'un ilk belediye başkanı olan Hızır Bey'e surların tamiri ile ilgili olarak sunulmuş bir rapora dayanmaktadır.

Çerçevesi ve sınırı olan bir resim, ne kadar derinlik ve üç boyut duygusu uyandırırsa uyandırır, çerçevesini ya da sınırını görebiliyorsanız, onun sizden ne kadar uzakta asılı olduğunu anlarsınız. "Panorama 1453 Tarih Müzesi"ndeki çalışmada resmin bittiği yer diye bir şey olmadığı için, resme bakan kişi optik alışkanlıklarıyla eserin gerçek boyutlarını kavrayamayacaktır. Platforma çıkıldığı anda 10 saniye kadar sürecektir bir şok yaşanmaktadır. Bu durum, resmin gerçekliğini ve boyutlarını kavramayı sağlayacak referanslar, başlangıç ve bitiş gibi dayanak noktaları bulamamanın şaşkınlığıdır. Burası insana, kapalı bir mekâna girildiği hâlde, bir şekilde tekrar üç boyutlu dış mekâna çıkılmış duygusunu yaşatmaktadır.

MERKEZEFENDİ KÜLLİYESİ

Osmanlı döneminde Zeytinburnu İlçesinde yaşamış ünlü hekimlerden Merkez Efendi için yaptırılan Merkezefendi Camii, Kanuni'nin kız kardeşi Şah Sultan tarafından

1552-1572 yılları arasında yaptırılmıştır.

Osmanlı dönemindeki adı “Mevlevihane Yenikapısı” olan Mevlana Kapı'nın dışında, kendi adını taşıyan mahallede ve cadde üzerinde yer almaktadır.

Şah Sultan tarafından mimari programı yeniden ele alınarak binaları genişletilmiş olan tekke, Mimar Sinan tarafından cami tevhidhane şeklinde yenilenerek bir de hamam inşa edilmiştir.

1813'te tamirat gören Merkezefendi Türbesi, II. Mahmut tarafından büyük bir yenilemeye tabi tutulmuştur.

Geniş sayılabilecek bir meydana açılan giriş kapısının sağında Merkezefendi Çeşmesi bulunmaktadır. Ahşap harem dairesi de 19.yüzyılın ikinci yarısı içinde yeniden inşa edilmiştir. Avluya giriş kapısı ve cami yapısı ilk hâliyle korunmaktadır. (II. Mahmut Dönemi)

Merkez Efendi ve yakınlarının mezarlarının bulunduğu Merkezefendi Türbesi'nde Merkez Efendi'nin gömülü olduğu kısmın duvarları 19. yüzyılda Avrupa'dan ithal edilen çinilerle kaplıdır. Kare planlı yapı, ilk inşa hâliyle günümüze gelememiş ve muhtemelen duvar hizaları korunarak II. Mahmut döneminde yeniden inşa edilmiştir.

Mezarların bitişiğinde, tarikatın inanış ve geleneklerine göre yapılmış bir çilehanesi, cami avlusunda ise su

kuyuları vardır. Cami dışındaki meydanın kenarında Ahşap Konak (Harem Binası) ve cami önünde meydana bakan tarihi Abdülbaki Paşa Kütüphanesi bulunmaktadır.

• Mutfak Taamhane, Derviş Hücreleri, Şeyh Dairesi ve Hünkar Köşkü Mevlevihanesi

Hünkar köşkü dışında, bütün diğer bölümler birbirlerine bitişik olarak, şadırvan avlusunun kuzey ve doğu sınırları boyunca uzanan, "L" biçiminde bir kitle içinde toplanmışlardır. Günümüze ulaşmayan bu kanadın tek kanatlı ahşap birimlerden meydana geldiği, bazıları basık kemerli, bazılarının dikdörtgen biçimde kapı ve pencerelere sahip bulunduğu bilinmektedir.

• Hamam

Ufak boyutlarda tutulmuş bir hamamdır. Kubbelerle örtülü halvetli bir sıcaklığa sahiptir. Merkez Efendi'nin bu hamamda, teknesini kurarken

keşfettiği şifalı suyla "hummalıları" tedavi ettiği rivayet edilir.

• Abdülbaki Paşa Kütüphanesi

Klasik Osmanlı üslubunu yansıtan kale planlı ve kubbeli yapının duvarları kesme küfeki taşıyla örülmüş, kuzey duvarlarının eksenindeki basık kemerli kapısıyla alt sırayı oluşturan dikdörtgen pencereler mermer sövelerle çerçevenmiştir.

• Merkezefendi Konağı

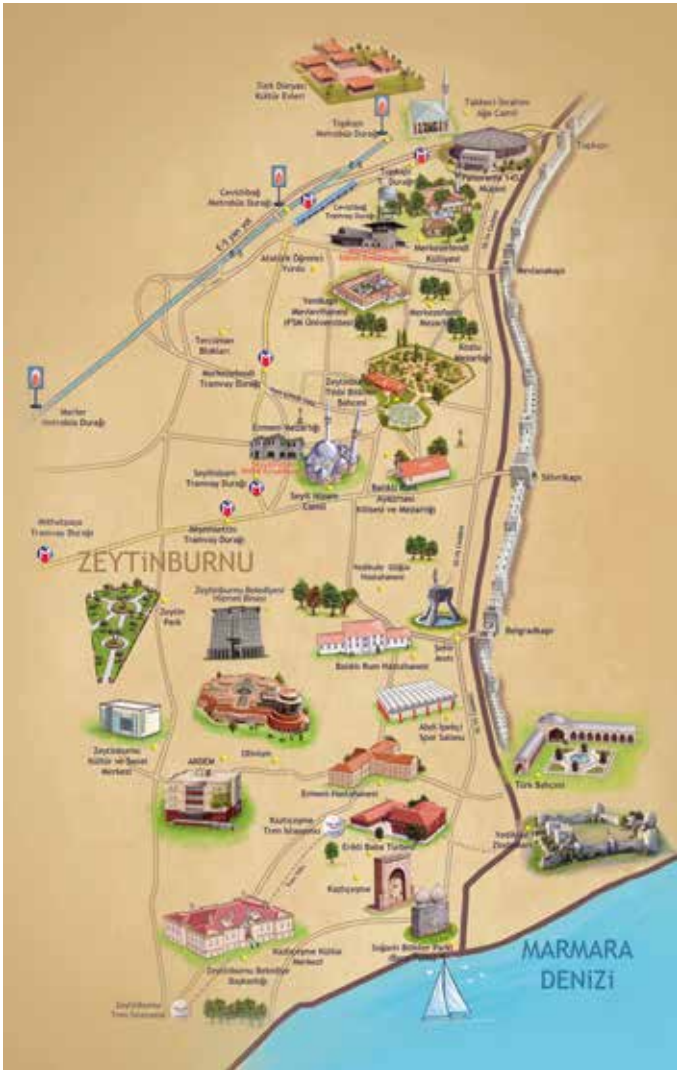
Merkezefendi Camii'ne girilen meydanın kenarında yer alan ahşap yapının Merkezefendi Tekkesi'ne ait bir harem binası olduğu düşünülüyor. İstanbulluların konak yavrusu dediği türde bir yapı olan harem dairesi, kâgir bir bodruma oturan ahşap iki esas katla bir çatı katından oluşur.

Orta sofalı plan tipi uygulanmış, dikdörtgen biçimli pencereleri ise kafeslerle donatılarak mükemmel bir mimari tasarımı yakalamıştır. Bu konak, Merkezefendi Meydanı'na ayrı bir boyut katmaktadır.

İnşa edildiği dönemin mimari özelliklerini taşıyan konak, Merkezefendi Külliyesi'nin bir parçasıdır. Harabe hâlinde uzun süre kalmış ve yıkılacak hâle gelmiş yapının restorasyonu Kültür Vadisi Projesi kapsamında 2008'de bitirilmiştir.

Zeytinburnu Gezi Alanı Rehberi

GEZİ NOTLARI

GEZİ NOTLARI

www.zeytinburnu.istanbul 0212 413 1111 0552 444 1984

[Twitter](#) [Facebook](#) [Instagram](#) [YouTube](#) zeytinburnubl

zeytinburnu.istanbul | 444 1984